

повсякчасно апелювати до властей. Але обов'язково усвідомлювати власну відповідальність за цей світ.

БОРОТЬБА ЗА РЕЛІГІЙНУ СВОБОДУ НА ЄВРОПЕЙСЬКІЙ АРЕНІ

З ТОЧКИ ЗОРУ РЕЛІГІЙНОЇ МЕНШИНИ (“СІМ’Я”)

Погляд на релігійні меншини.

Протягом декількох останніх років по всій Європі пройшла хвиля зацікавленості у нетрадиційних релігіях (до яких також застосовувалися ярлики “культів”, “сект” чи “новітніх релігійних рухів”, залежно від країни), яка вилилася у створення слідчих комісій, проведення парламентських обговорень та розслідування їх діяльності національними поліцейськими бюро. До того ж подеколи були запропоновані зміни до законодавства (й деякі навіть введені в дію), які можуть серйозно обмежити права та свободи релігійних меншин.

Ми припускаємо, що є багато добросердих людей, які щиро вірять у те, що малі нетрадиційні релігії, які так швидко поширилися протягом останніх тридцяти років, є небезпечними для них самих та для суспільства у цілому. Все більше й більше науковців та вчених-соціологів доходить висновку, що це не так; і що хоча члени новітніх релігій не є безгрішними і деякі з них насправді коїли злочини, це є дійсним також щодо членів традиційних релігій та людей нерелігійних. Жодна суспільна група - релігійна чи якась інша, не може претендувати на цілковиту безгрішність. Деякі новітні релігійні рухи збочили зі шляху, як у випадку трагічних самогубств членів Небесної Брами чи Сонячного Храму. Але недоречно засуджувати всі релігійні групи на підставі тих декількох прикладів.

У звіті Датського Парламенту про новітні релігійні течії був зроблений висновок: “Як правило, новітні релігійні течії не несуть ніякої істотної загрози ментальному здоров'ю суспільства. ... (і що) ніяких доказів не було знайдено на доказ того, що новітні релігійні течії здійснюють якийсь серйозний патогенний вплив на своїх членів.”

Варто лише взяти до уваги зростаючий рівень злочинності; згадати про те, що кожна десята дитина у Західній Європі виховується тільки одним із батьків; що чверть всіх вагітностей у світовому масштабі переривається абортom (33 мільйони абортів здійснюється легально щороку); що кожної хвилини у світі витрачається близько 900 000 доларів на військове обладнання у той час, як життя трьох мільйонів дітей можна було б врятувати кожного року капсулою вітаміну А вартістю у 6 центів. Нагадаємо і те, що самогубство входить до числа 10 найчастіших причин смерті у світі, а проблеми порушення розумової діяльності (психічні хвороби) складають 8.1 відсоток загального рівня захворювань. Якщо до цього додати те, що приблизно 197 мільйонів людей було вбито у військових конфліктах починаючи з 1914 року, то проблеми, спричинені кількома віруючими, сприймаються в зовсім іншій перспективі.

Британський соціолог Айлін Баркер відзначає: “При викладі якихось неприємних новин, чи незрозумілої практики, щодо новітнього релігійного руху, ситуація часто викладається таким чином, що здається - неправомірні дії тут на відміну від суспільства в цілому є звичайним явищем. Якщо, наприклад член новітнього релігійного руху покінчив життя самогубством, увага скоріш всього буде повернута до його приналежності до релігійної групи, з натяком на те, що ця група була винна у самогубстві. Якщо, з іншого боку, методист чи член Англiканської церкви накладе на себе руки, дуже сумнівно, що їхні релігійну належність згадають.”

Чому тоді стільки різноманітних атак було скеровано на новітні релігійні рухи? Здається, існує декілька основних джерел, які увічнюють міф про небезпечність малих релігій. Звернімося до деяких з них

АНТИКУЛЬТОВІ ТА АНТИРЕЛІГІЙНІ РУХИ

Міжнародна мережа таких організацій оперує в багатьох країнах під різним виглядом та різними назвами, дуже часто вони видаючи себе за "незалежні" інформаційні агенції. Ці групи загальновідомі як антикультовий рух (АКР). Заснований нині вже не існуючою організацією "Мережа Культурої Небезпеки" (CAN), цей рух складається з Французької Асоціації Захисту Сім'ї та Особистості (ADFI), Центру "Діалог" у Данії, а також FAIR та Центру культурої інформації (CIC) в Англії. Ці групи здійснювали атаки проти християнських та інших релігійних спільнот.

У минулому анти-культовий рух був ініціатором незаконних викрадень та "депрограмування" віруючих різних релігійних конфесій. У 1993 році, один такий "депрограміст", Галлен Келлі, в минулому співробітник CAN, був засуджений до семи з половиною років ув'язнення за звинуваченням у насильному викраденні та навмисному депрограмуванні молодої жінки. Під час судового процесу Келлі визнав себе винним у здійсненні 30-40 депрограмувальних актів.

Недавні карні справи та засудження декількох головних членів CAN за викрадення людей, призвели до банкрутства організації, хоча подібні структури в Європі продовжують свою діяльність.

Антикультовий рух мав змогу використати трагічні самогубства груп Небесної Брами та Сонячного Храму на свою користь. Там, де традиційні церкви не можуть подолати малі християнські організації, звинувачуючи їх у прозелітизмі, вони підходять до цієї справи з іншого боку, підтримуючи антикультовий рух і стверджуючи, що ці невеличкі групи є культурами з потенціалом перетворення на ті ж самі Сонячний Храм або Небесну Брам, а отже є шкідливими та небезпечними для суспільства.

Антикультовий рух здебільшого не є відкрито антихристиянським, але для багатьох з його діячів Ісус є тільки ще одним лідером "шкідливого культу". У січні 1994 року журналіст Кейт Епстейн (штат Охайо, США), під час інтерв'ю запитала виконавчого директора CAN Сітнію Кіссер, якими б були її дії, якщо б Ісус Христос жив у сучасному світі. Та відповіла:

"Якби Він жив зараз, ми були б зацікавлені Ним, оскільки в Його діяльності багато несумісностей та контроверсій. Ми поставили б Йому ті ж самі питання, які ми висуваємо перед культурами сьогодні – фінансовий звіт, інформацію про Його діяльність тощо. Ми б спробували довідатися, чи спостерігалися зловживання, неетична поведінка або шахрайство. А потім я б передала все, що знайшла репортерам."

Розповіді про новітні релігійні рухи, часто некоректні та непристойні, поширюються зі Сходу до Заходу.

ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Від поодиноких статей до цілої зливи негативної періодики засоби масової інформації додають значного внеску до антирелігійних насроїв. Безвідповідальна частина засобів масової інформації, особливо преса, яка передовсім відшукує сенсації, знає без сумніву, що сенсації допомагають продавати газету. Заголовки статей про сексуальні зловживання розпалюють розбещений апетит публіки й можуть успішно збільшити тираж видання. Такі статті найчастіше не підтверджені жодними фактами й оприлюднюються без здійснення відповідних досліджень. Здається, що серйозні телеканали, репортери серйозних та респектабельних радіостанцій чи преси, повинні притримуватися вищої журналістської етики. Але ми спостерігали те, що навіть тоді, коли на помилки було вказано, спростування чи фактичні виправлення публікуються дуже рідко.

КОЛИШНІ ЧЛЕНИ

Для колишніх членів релігійної групи не є винятковим робити жахливі заяви про те, що трапилося під час їх перебування там. Як правило, це робиться для свого роду виправдання їхнього виходу з релігійної спільноти. Об'єктивні психологи знають про

цю тенденцію і таким чином в академічному світі існує точка зору про неприйняття свідоцтв колишніх членів. Вчені підкреслюють, що “приймаючи до уваги досвід соціальної психології, особливо усвідомлений нами факт почуття необхідності виправдати попередню поведінку колишніми членами з логічним обґрунтуванням, яке звільняє її чи його від персональної відповідальності, більшість дослідників дотримуються факту, що свідоцтва колишніх членів щодо причин їхньої поведінки дуже підозрі й не повинні подаватися як науковий доказ”.

Щодо досвіду нашої групи, з 34 000 колишніх членів, які полишили нашу спільноту, тільки декілька мають негативне ставлення до нас. Однак саме ці декілька осіб були дуже активними в своїх атаках проти нас. Засоби масової інформації раз за разом повторюють ті ж самі історії, створюючи враження, що багато з наших колишніх членів критично відносяться до нас, що не відповідає дійсності. Це є іншим прикладом того, як засобам масової інформації взагалі бракує об’єктивності, і як вони створюють негативне ставлення до членів новітніх релігійних груп.

НАКЛЕПИ ЧИ ІСТИНА?

КУЛЬТ ЧИ РЕЛІГІЯ?

Засоби масової інформації впливають на громадську думку; анти-культисти висловлюють свою точку зору; релігійні течії, які об’єднують більшість, занепокоєно спостерігають діяльність груп, які можуть вважатися їхніми конкурентами. Внаслідок цього, релігійні меншини знаходять себе під принизливим ярликом “культ” чи “секта”. Але якщо звернутися до історії релігії, кожна нова релігія на своїх початках являла собою так звану секту. Слово “культ” чи “секта” завжди мало принизливе значення, й використовувалося релігіями більшості для дискваліфікації меншин.

Урядові комісії зараз виносять огульні вироки проти так званих “шкідливих сектантських організацій”. Навіть саме це визначення не визнає широких розбіжностей, що існують у спектрі нетрадиційних релігій, який просягається від католицьких орденів (ми не поділяємо думку автора - ред.), до груп Нового Віку (Нью Ейдж) та нетрадиційних християн, таких як Сім’я.

Як нам відомо, не існує жодного статистичного чи емпіричного дослідження, яке доводить, що пропорційно представники релігійних меншин більш схильні до скоєння антигромадських актів, насильства проти себе, своїх дітей чи інших осіб, аніж члени суспільства в цілому. Статистика не доводить й того, що випадки самогубств поміж членів релігійних меншин частіші, аніж у суспільстві в цілому. Навпаки, предметні дослідницькі праці показали, що членство в альтернативних релігіях може справити позитивний вплив на психологічне та емоційне здоров’я людини.

Упередженість проти нетрадиційних релігій також знецінює добрі внески, які роблять ці групи суспільству, адже багато віруючих займаються альтруїстичною благодійною діяльністю.

ПРОМИВАННЯ МОЗКУ ЧИ КОНТРОЛЬ НАД СВІДОМІСТЮ?

Одною з найголовніших претензій проти новітніх релігійних рухів були твердження, нібито вони контролюють свідомість своїх послідовників. Однак академічна думка та системи правосуддя раз за разом зводили нанівець та дискредитували цю теорію. У 1993 році Федеральний Суд Аргентини визнав таке: “Попри всі зусилля комуністичних країн під час холодної війни, у відповідності із зібраною інформацією, не досягли жодного прогресу в напрямку навернення полонених в’язнів, навіть за умови, що відносно них вживалися різні види примусу. Тому ця теорія (теорія промивання мозку, чи контролю над свідомістю) не підтверджується науковим співтовариством, вважається метафорою, яку вживають для дискредитації релігійних течій, що відрізняються від загальноновизнаних норм.”

Ейлін Баркер, професор Лондонської школи економіки, доповіла Державній Думі Росії в 1995 році: “Один з аргументів, який можна почути, полягає в тому, що нові релігії забирають від інших їх право міркувати чи їх вільний вибір. Аргументом є:

“Їм промили мозок!”. Стверджується, що такі люди стали об’єктом непереборного та незворотнього процесу контролю над їх свідомістю. Але не існує абсолютно ніяких наукових доказів того, що це може бути істиною. Науковці не знайшли жодних технологій чи процесів, які б не існували в звичайному житті. Свідоцтва так званих “експертів”, які наводили приклади і докази про “промивання мозоку” були дескредитовані й відхилені судовими органами Сполучених Штатів.

Безумовно, деякі з нових релігій використовують тиск та якомога більший вплив, який вони тільки можуть вжити, і багато з них навіть бажають мати змогу “контролювати свідомість”. Але вони не так ефективні в залученні та утриманні членів, як традиційні релігії, в яких люди народились. Міф про наявність непереборних технологій не є істиною, багато людей не піддаються впливу, і багато з тих, хто приєднався до нового релігійного руху, в свою чергу полишають його зі своєї вільної волі, і цей показник плинності є достатньо високим. Це може психологічно втішати, - звинувачувати нові релігії, але фактом є те, що особа зберігає свої здібності оцінювати, міркувати та вирішувати й повинна приймати відповідальність за свої дії”.

Доктор Массімо Інтровігне та доктор Гордон Мелтон з CESNUR дійшли подібних висновків: “Потрібно відзначити, що напочатку 1980-х, вчені-соціологи дослідили проблему й провели широкі дискусії на предмет “промивання мозоку” (також відомого як “маніпуляція свідомістю” чи “контроль над свідомістю”) відносно новітніх релігійних течій і дійшли висновку, що немає жодних прийнятних наукових доказів наявності такого феномену. Як Американська Психіатрична Асоціація, так і Американська Соціологічна Асоціація, зайняли з цього питання офіційну позицію, яку представили судовій системі. Внаслідок цього і американська та британська судові системи відмовилися від прийняття доказів щодо “промивання мозку” як аргументів юридичного процесу.

ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВАМИ ДІТЕЙ

Звинувачення в зловживанні правами дітей є суттєвим для того, щоб привернути увагу властей до діяльності релігійних меншин. Там, де правами дітей насправді зловживають чи діти не отримують потрібної уваги, власті неодмінно повинні втручатися. На жаль, звинувачення часто є злісними і необгрунтованими. Члени Сім‘ї, зокрема, були жертвою таких нападок. Триста двадцять шість наших дітей були взяті під урядову опіку (громадський арешт), після озброєних рейдів на наші представництва в Іспанії, Аргентині, Австралії та Франції. Після посиленого медичного огляду, психологічного тестування та перевірки рівня освіти не було знайдено жодних ознак зловживань. Всі діти були повернуті до своїх батьків - членів Сім‘ї. Але не можна недооцінювати травму, яку зазнали діти внаслідок цих дій. Від немовлят до підлітків, - всі вони постраждали від жаху озброєного вторгнення в їхні домівки; раптового насильного відлучення від їх батьків, братів, сестер та друзів. Спочатку їх було кинуте в незнайоме оточення, а потім примушено до проходження неприємних обстежень.

Аби не лишалося жодних сумнівів про безпідставність цих рейдів додамо, що окрім дітей, забраних під тимчасову урядову опіку, декілька сотен інших дітей членів Сім‘ї було обстежено лікарями, психологами та вчителями, приватними чи призначеними судом. Результати переконливо й остаточно довели, що члени Сім‘ї чудово піклуються про своїх дітей. Загалом, приблизно кожену десяту дитину Сім‘ї було обстежено. Всі діти, забрані від батьків для обстеження, були повернуті під батьківську опіку. Кожну дитину, що була обстежена у домашніх умовах, було залишено під батьківською опікою. Ці результати свідчать самі про себе.

НАСТУПНИЙ КРОК: ЗАКОНОДАВСТВО

Беручи до уваги той факт, що вплив на громадську думку здійснюється в напрямку неприйняття нетрадиційних релігій, а звинувачування в “промиванні мозку”, зловживаннях правами дітей та насильстві можна почути зусибіч, лишається тільки

очікувати застосування правових засобів. Деякі уряди переконані, що норми існуючого законодавства достатні. Однак інші уряди відчують тиск у напрямі прийняття нової законодавчої бази, спрямованої на новітні релігійні течії. Деякі уряди притримуються думки, що існуючого карного законодавства недостатньо для контролювання діяльності членів сект. Запровадження такого законодавства може призвести тільки до подальших упереджень та фанатизму.

АКАДЕМІЧНИЙ ЗАКЛИК ДО ТЕРПИМОСТІ

Массімо Інтровігне, представник організації CESNUR (Італія), та Дж. Гордон Мелтон, Інститут дослідження американських релігій (США), так виклали свій погляд: “Ми з пошаною бажаємо привернути увагу Європейського Парламенту до того факту, що вживання поняття “тоталітарна секта” чи “деструктивний культ” не є концепцією, прийнятою в наукових колах і є одностайно відкинutoю міжнародним співтовариством соціологів та істориків. Хоча дійсно існує дуже невелика кількість у межах сотень релігійних груп по всій сучасній Європі, котрі були винні в звичайних злочинах і які не повинні лишатися безкарними. Однак будь-яке узагальнення було б порушенням основних релігійних свобод і загрозою всім релігіям, новим та старим, і здатне спричинити безпідставні страждання невинним. Такі порушення означали б незаслужену підтримку з боку Європейського Парламенту антикультових рухів, які дотримуються добре знаної позиції фанатизму та ненависті.

Хто насправді здатний визначити, що є “культом” чи “тоталітарною сектою” і що є “справжньою релігією”? Ми закликаємо Європейський Парламент прислухатися до академічної думки, та наполягаємо на тому, щоб Європейський Парламент не застосовував жодних дій у цьому делікатному питанні без отримання попередньої консультації експертів, визнаних міжнародним академічним співтовариством соціологів й істориків релігій та їх професіональних асоціацій (яких не слід змішувати з антикультовими рухами)”.

БОРОТЬБА ЗА РЕЛІГІЙНУ СВОБОДУ У КОЛИШНЬОМУ СОЦІАЛІСТИЧНОМУ БЛОЦІ

Релігійна свобода зіткнулася з різноманітними труднощами в колишньому соціалістичному блоці: зміна конституційних законодавств; обмежуючі регуляції на місцевих рівнях; запровадження нових законодавчих актів, стосовно свободи пересування громадян чи іноземців, що може стати серйозною перешкодою для віруючих.

У більшій частині Європи та Азії (ми включаємо сюди Казахстан), ми були свідками того, що саме національні церкви є ініціаторами змін існуючого законодавства. Такий розвиток подій викликає занепокоєння, бо ті ж самі обмеження, які вони бажають ввести відносно нових релігійних рухів, безумовно будуть використані проти них самих у майбутньому. Здається, що антирелігійні закони можуть бути швидко та легко запровадженими саме в Східній Європі через те, що уряди в цій частині світу мають дуже малий досвід релігійного плюралізму, або не мають його зовсім.

Закони, які обговорювалися, чи вже були ухвалені, в своїй більшості скеровані на обмеження прав чи контролювання новітніх релігійних течій. Часто це здійснюється за допомогою введення реєстрації, необхідної для законного існування та функціонування. Можливості реєстрації подекуди обмежуються колом традиційних церков (як у Росії, наприклад, де для реєстрації необхідно, щоб релігійна група перед тим існувала не менше 15 років, або обумовлюється кількістю членів). Це виключає можливість реєстрації багатьох новітніх церков, національних чи заснованих іноземними місіонерами, тому що попередні обмеження комуністичного режиму були зняті тільки в 1990 році.

ХРИСТИЯНСЬКА ПЕРСПЕКТИВА

Історія свідчить, що століття за століттям ліві сили постійно, часом підступно та улесливо, часом галасливо й відкрито, вели свою боротьбу в напрямку повної дехристиянізації суспільства. Як і багато інших віруючих, ми занепокоєні тим, як швидко ця пропаганда проти християнських моралей та цінностей заповнює теперішнє західне суспільство. Ми живемо у соціумі, де навіть слово “християнин” часто вживається для зображення неосвіченої, обмеженої, низькоінтелектуальної чи навіть потенційно небезпечної для суспільства особи. З іншого боку, аборти, гомосексуалізм, так само як потяг до задоволення егоїстичних потреб та досягнення непомірних матеріальних багатств секулярного гуманізму, все більш вважаються моральними, соціальними та політично визнаними зразками для наступного покоління.

З християнської точки зору найбільшою трагедією в боротьбі за релігійну свободу є позиція тих християн, які не згодні, щоб релігійні меншини отримали такі ж самі права на свободу віросповідання, як і давно засновані церкви. У межах християнської віри по всьому світі можна виділити величезне розмаїття різних напрямів. Якщо римо-католик, протестант і православний стануть поруч, вони знайдуть немало розбіжностей між собою. Додайте до цієї групи представника нетрадиційного християнства, наприклад члена Сім’ї, і розбіжностей буде ще більше. Але якщо ми всі любимо Ісуса Христа і поклоняємося Йому, як єдинородному Сину Бога і єдиному Спасителю людства; якщо ми приймаємо Святу Біблію, як натхнене та недоторкане Слово Бога, тоді чи не повинні ми стояти разом та підтримувати один одного у світі, який стає все більш антихристиянським за своєю сутністю?

СВОБОДА РЕЛІГІЇ: ПІДТРИМАТИ ЧИ ЗНЕХТУВАТИ?

“Кожна людина має право на свободу думки, совісті та релігії; це право передбачає свободу змінювати свою релігію або переконання...”- стаття 18, Загальної Декларації Прав Людини.

У Євангеліях ми читаємо слова Ісуса Христа, що “Не хлібом самим буде жити людина. Але кожним словом, що походить із уст Божих.” (Євангелія від Матвія 4:4) У цих простих словах, Він вчить нас великій істині. Як і хліб фізичний невід’ємний від буття, так кожний із нас повен духовної спраги, бажання та потреби знайти вічну істину, ціль у нашому житті, мету та значення нашого існування.

Ці міжнародні угоди, які проголошують свободу релігії як фундаментальне право людини є відображенням цієї духовної свідомості.

СВОБОДА В РЕЛІГІЇ: ЗІЗНАННЯ ЮРІЯ КРИВОНОВОГА

Як відомо, зразу ж після суду над лідерами Великого Білого Братства ЮСМАЛОС в їх церкві відбувся розкол. Марія Деві Христос відлучила від Церкви по суті того, хто був її архітектором і будівничим – Юрія Кривоногова (Іоана Свами).

Зараз послідовники Бога Живого в своїй Заяві, надісланій до Відділення релігієзнавства Інституту філософії НАНУ, навіть твердять, що Ю. Кривоногов був “внедрён в нашу Церковь темными силами с целью дискредитации Её в глазах общественности, а также – спровоцировать репрессии властей против нашей Церкви”. Його звинувачують в свавільному зібранні юсмаліан на Софійському майдані, в тому що, з його вини Марія Деві Христос й Іоан-Петро Другий були ув’язнені. Відтак нібито Ю. Кривоногов, як і його послідовники “никакого отношения к нашей Церкви не имеют и не имели”.

Проте серед послідовників Великого Білого Братства знайшлися такі, хто визнав незаконним рішення Бога Живого про відлучення Ю. Кривоногова від Церкви. Вони продовжували обстоювати Церкву юсмаліан в старому структурному статусі, звинувачуючи саму ж Марію Деві Христос в порушенні нею вчення “Останнього Завіту”, який, на їх думку, був даний нею один раз і змінам якимсь вже не підлягає. Очолив цю невеличку групу Костянтин Лінгурян, який назвав себе “Кессулофом”,